

Den existentiella synvändan

KG Hammar

KG Hammar, gästprofessor (emer.) i teologi vid Centrum för teologi och religionsvetenskap (CTR) vid Lunds universitet, tidigare ärkebiskop i Svenska kyrkan, kg.hammar@ctr.lu.se

Femminuterstal i Kungsträdgården i Stockholm den 6 april 2019 med Fria Pensionärer

Vi kallar oss Fria pensionärer. Och vi är fria från mycket. Men vi är inte fria från skuld. Det är under vår livstid som vår egen västerländska civilisation har gått in i en återvändsgränd. Och vi måste vända om. Häromdagen var det ”överskottsdagen” (overshoot day) för vår del av världen, den dag då vi förbrukat vad planeten har frambringat under ett år. Resten av året lånar vi alltså från framtida generationer. Och det är ett lån som inte kan omförhandlas. Skulden måste betalas. För planeten i sin helhet infaller denna dag i augusti, eftersom det finns så många fattiga som inte tär på planetens resurser på samma sätt som vi.

Vi kan alltså inte fortsätta som förut. Vi måste ändra vår konsummistiska livsstil som orsakar klimatförändringar som i sin tur hotar kommande generationers möjligheter att leva människovärdigt. Vi VET att vi måste göra något. Vi vet HUR vi ska göra det. Men VILL vi? Och om vi vill, VÅGAR vi? Om vi inte vill eller vågar, så är det ingen politisk fråga. Inte ens en teknisk fråga. Då är det en existentiell och andlig fråga. Förändrad och mera modig politik behövs, men räcker inte. Vidareutvecklad teknik behövs, men räcker inte. Vi måste bejaka oss själva som andliga varelser. Och våga tala om andlighet, också i Sverige, också i det offentliga rummet!

Vi är andliga varelser. Det betyder att vi alla bär på inre rum där våra djupaste värden härbärgeras. Det betyder att vi är relationsvarelser. Vi relaterar till oss själva och vårt djupaste jag, till våra medmänniskor, till allt annat som finns. Vi ser världen inifrån och ut. Hur jag ser på mig själv återspeglas i hur jag ser på andra. Om jag hela tiden är mer än jag ytligt kan beskriva, så gäller detta i lika hög grad mina medmänniskor. ”Den längsta resan är resan inåt” skriver Dag Hammarskjöld i *Vägmärken*. Vågar vi anträda den resan? Vi måste för framtida generationers skull, för klimatets skull.

Vi behöver en ny och modig politik som lägger grunden för en teknik för en hållbar värld som gör det möjligt för oss att leva inom planetens gränser. Och göra det RÄTTVIST!

Det är vi, du och jag, som möjliggör en sådan radikal politik genom att söka kontakt med vårt djupaste jag. Mitt ytliga jag som låter sig formas av omvärlden är grogrund för en populistisk politik som just vädjar till våra ytliga jag som är självupptagna och konsumtionsinriktade. Här nöjer vi oss med att tröstäta och tröstshoppa. Men vårt djupaste jag har ett annat svar på frågan om mina djupaste värden. Vad är min längtan på djupet av mitt väsen?

Min djupaste längtan är att bli SEDD och ÄLSKAD för min egen skull, inte för vad jag presterar eller konsumerar. ”Du skall älska din nästa SOM DIG SJÄLV”. De andliga trostraditionerna VET att vägen till att bli älskad går genom att själv älska. Utan biavsikter! Som jag möter andra så blir jag själv bemött!

Vi förstår att kärleken till medmänniskan gäller alla människor, över alla gränser, till planetens yttersta gräns. Och detta är svårt nog! Men våra generationers stora insikt är att denna kärlek måste också gälla allt annat levande, icke-mänskliga livsformer, ekosystemen, luft och vatten, materien i sig. Liksom vi inte vill bli utnyttjade, exploaterade och betraktade som objekt för andras behovstillfredsställelse, så måste vi upphöra att betrakta naturen - skapelsen som vi säger i kyrkan - som vårt obegränsade resursförråd. Vi måste lära oss att se EGENVÄRDE, inte främst NYTTOVÄRDE i allt annat som finns.

Här behöver vi en SYNVÄNDA! Förmågan att se egenvärde i andra, i annat, bygger på min andlighet, min självbild, på mig som relationsvarelse, där jag relaterar till allt och alla, också till det stora hela, till det mysterium vi alla bär inom oss och som några av oss kallar GUD.

KÄRLEK och RÄTTVISA går hand i hand. Det finns ingen verklig kärlek till andra och allt annat som inte stavas rättvisa. Omställningen mot en rättvis värld, förutsättningen för en hållbar värld, börjar med mig, inom mig, i det inre där jag möter mitt behov att bli älskad för min egen skull, där jag finner modet att bejaka detta behov och vågar låta det leda till den radikala omställning som framtiden kräver av oss.

Om vi är trygga i oss själva, ser jag inte fiender utan blivande vänner med samma behov på djupet som vi själva har, trygghet och säkerhet. Då rustar jag mig inte MOT andra utan söker en GEMENSAM SÄKERHET genom möten och gemensamma framtidsprojekt. Och som en följd av förändrad syn på säkerhet blir hela klimatomställningen betald!!! Beräkningar (Lester R. Brown, Plan B 3.0. Mobilizing to Save Civilization.) visar att bara 15% av världens samlade militära utgifter skulle räcka för den nödvändiga omställningen till ett hållbart och rättvist samhälle!

Omställning betraktas ofta som en framtida nödvändig uppoffring. Men det är tveksamt om vår nutida konsumistiska livsstil gör oss så lyckliga att det är en uppoffring att lämna den? Det finns en UPPTÄCKT att göra om vi finner en livsform som bejakar våra djupaste värderingar. Vi kan överge vår isolerings-

och individualistiska kultur med ensamhet och rädsla som särmerke. Uppvärderade relationer till allt och alla erbjuder ett annat, troligen mera mänskligt liv, som det kan vara en lockelse att pröva.

Om vi bara drar ut utvecklingslinjerna från de senaste decennierna och förlänger kurvorna in i framtiden finns ingen grund för optimism. Men HOPP är något annat än välgrundad optimism! Hoppet ser möjligheterna. Och möjligheterna finns gömda I ETT NYTT SÄTT ATT TÄNKA om oss själva, om våra djupaste värderingar, om alla andra och allt annat, om oss själva och allt som finns som en del av något större.

Därför är en NY VÄRLD MÖJLIG därför att en NY MÄNNISKA ÄR MÖJLIG.

LÅT OSS ALLTSÅ GE VARANDRA HOPP!